

Gevoel van aanwezigheid (felt presence): verband met hallucinatiegevoeligheid

S.G. Brederoo

Waarom dit onderzoek?

Gevoel van aanwezigheid (*felt presence*) is de ervaring dat er iemand aanwezig is in de nabije ruimte, zonder dat daar zintuigelijke aanwijzingen voor zijn. Zulke ervaringen zijn van oudsher geassocieerd met de ziekte van Parkinson, maar worden steeds vaker als transdiagnostisch fenomeen gezien en houden mogelijk verband met hallucinaties. Gevoel van aanwezigheid blijft in vergelijking met hallucinaties echter onderbelicht in wetenschappelijk onderzoek, en krijgt weinig aandacht in de klinische praktijk.

Onderzoeksvraag

Houdt gevoel van aanwezigheid verband met hallucinaties en hiermee geassocieerde risicofactoren?

Hoe werd dit onderzocht?

Adolescenten en volwassenen uit een grote algemene populatiestudie (n = 10.447) gaven in een onlinevragenlijst aan of ze bijzondere ervaringen hadden meegemaakt, waaronder gevoel van aanwezigheid en hallucinaties.¹ Ook rapporteerden ze over eenzaamheid en slaapkwaliteit, en gaven ze aan of ze een relatie vermoedden tussen hun bijzondere ervaringen en nare gebeurtenissen uit het verleden.

Belangrijkste resultaten

Van de respondenten rapporteerde 1,6% gevoel van aanwezigheid in de afgelopen maand. Vergeleken met respondenten uit dezelfde steekproef die afgelopen maand hadden gehallucineerd maar géén gevoel van aanwezigheid hadden ervaren, werden enkele verschillen gevonden. Onder mensen met gevoel van aanwezigheid bestond een vergrote kans op visuele en tactiele hallucinaties, en betrekkingsideeën. Een kwart gaf

aan te vermoeden dat het gevoel van aanwezigheid verband hield met een nare gebeurtenis uit het verleden, terwijl slechts 5% van de mensen met hallucinaties deze met zo'n gebeurtenis associeerde. Ook was het ervaren van gevoel van aanwezigheid in de afgelopen maand geassocieerd met sterkere eenzaamheid en slechtere slaapkwaliteit. Onder respondenten met gevoel van aanwezigheid was een oververtegenwoordiging van vrouwen, en van mensen jonger dan 30 jaar.

Consequenties voor de toekomst

Mensen die gevoel van aanwezigheid rapporteren, zijn ook gevoelig voor andere bijzondere ervaringen, zoals hallucinaties en betrekkingsideeën. Eenzaamheid, slaapproblemen en het meemaken van negatieve gebeurtenissen – bekende risicofactoren voor hallucinaties – komen ook veel voor bij mensen met gevoel van aanwezigheid. De huidige kenschets van gevoel van aanwezigheid in de algemene bevolking geeft aanleiding voor vervolgonderzoek in klinische en hoogrisicogroepen. Om te voorkomen dat deze ervaring gemist wordt, zou gevoel van aanwezigheid in de klinische praktijk standaard moeten worden uitgevraagd bij mensen die hallucinatiegevoelig zijn.

LITERATUUR

- 1 Brederoo SG, Alderson-Day B, de Boer JN, Linszen MMJ, Sommer IEC. The experience of felt presence in a general population sample. *Br J Psychiatry* 2024; 224: 119-21.

AUTEUR

Sanne Brederoo

E-mail: s.g.brederoo@rug.nl